

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА.
ОСНОВИ НАУКОВОГО МОВЛЕННЯ**

**Тексти та завдання
для виконання практичних робіт
для здобувачів вищої освіти всіх спеціальностей
другого (магістерського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2025**

УДК 811.161.2'243(076.034)

У45

Укладачі: О. С. Черемська

І. М. Шелепкова

Затверджено на засіданні кафедри української філології та історії.
Протокол № 4 від 22.11.2024 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Українська мова як іноземна. Основи наукового мовлення
У45 [Електронний ресурс] : тексти та завдання для виконання практичних робіт для здобувачів вищої освіти всіх спеціальностей другого (магістерського) рівня / уклад. О. С. Черемська, І. М. Шелепкова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2025. – 43 с.

Призначено для вивчення основ наукового мовлення з української мови як іноземної. Уміщено теоретичні відомості та систему завдань, спрямованих на вдосконалення мовної компетенції, що буде сприяти оволодінню навичками з аналізу наукового тексту та їхньому практичному застосуванню.

Рекомендовано для здобувачів вищої освіти всіх спеціальностей другого (магістерського) рівня.

УДК 811.161.2'243(076.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2025

Вступ

Вивчення навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна. Основи наукового мовлення» має свою специфіку. Метою курсу є формування в здобувачів вищої освіти професійної мовної компетенції та основ культури писемного наукового мовлення.

Пропонований у роботі навчальний матеріал призначено для іноземних здобувачів вищої освіти і подано відповідно до програми навчальної дисципліни.

Зміст і структура збірника відповідають робочій програмі навчальної дисципліни та сприяють формуванню мовної компетенції, а також комунікативних навичок мовної особистості в професійній діяльності.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна, наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими має оволодіти здобувач вищої освіти
Володіти основами наукового мовлення, засобами його вираження для взаємодії з оточенням, вести дискусію, використовуючи вмотивовані комунікативні засоби	Здатність використовувати систему засвоєних знань (правил) щодо наукової мови та культури усного наукового мовлення
Демонструвати знання про науковий текст, мовні засоби творення наукового тексту	Здатність дотримуватися основних вимог до творення наукових текстів, аналітично опрацьовувати інформацію наукового джерела
Застосовувати набуті знання в практичній діяльності	Здатність до пошуку, синтезу, аналізу та добору потрібної інформації, організації, перетворення та зберігання її

Мета навчальної дисципліни: сприяти магістрантам у набутті базових знань про особливості підготовки наукового тексту, потрібних для

успішної презентації результатів наукової та науково-навчальної діяльності; формувати навички з аналізу наукового тексту та вміння правильно й логічно висловлювати свої думки українською мовою відповідно до особливостей наукового стилю.

Завданнями навчальної дисципліни є таке: засвоєння норм сучасної української літературної мови, культури усного і писемного наукового мовлення; активізація здатності до абстрактного мислення, аналізу та синтезу інформації; оволодіння інтегральною, загальною та спеціальною компетентностями; вироблення навичок із реферування наукових текстів; збагачення словникового запасу науковою термінологією; засвоєння системи понять фахової мови; удосконалення навичок із написання робіт наукового стилю; застосування набутих знань і вмінь у майбутній професійній діяльності.

Об'єктом вивчення цієї навчальної дисципліни є мовні та стильові норми наукового тексту, наукова термінологія.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є наукове мовлення.

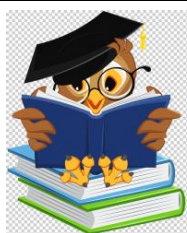
Основне завдання курсу – вивчення наукового мовлення на матеріалі загальнонаукових та економічних текстів, розгляд їхніх стилістичних і мовних особливостей, формування у здобувачів вищої освіти навичок з аналізу наукового тексту, відповідно до його жанрової специфіки.

Вагомим чинником у реалізації цього завдання є засвоєння наукової термінології крізь призму її функціонування, граматичних особливостей і стилістичних зв'язків, а також формування базових знань про особливості побудови наукового тексту, потрібних для успішної презентації результатів наукової та науково-навчальної діяльності.

Теоретичні відомості й система завдань, спрямованих на вдосконалення мовної компетенції, будуть сприяти в оволодінні практичними навичками з аналізу наукового тексту і застосовуванні їх у навчальній діяльності.

Змістовий модуль 1

Наукове мовлення як комунікативний феномен

Науковий стиль – функціональний різновид літературної мови, що обслуговує сферу науки, його реалізують у різних жанрах: монографіях, наукових статтях, дисертаціях, рефератах, тезах, наукових доповідях, лекціях, навчальній і науково-технічній літературі.

Стиль наукових робіт визначено змістом і цілями наукового повідомлення: точно й повно пояснити факти, установити причинно-наслідкові зв'язки між явищами, виявити закономірності тощо.

Отже, залежно від мети використання наукового стилю, виділяють чотири підстилі:

- 1) навчально-науковий;
- 2) науково-популярний;
- 3) науково-інформативний;
- 4) власне науковий.

Навчально-науковий підстиль використовують у науковій літературі, адресованій майбутньому фахівцеві.

Науково-популярний підстиль призначено для широкого кола читачів.

Науково-інформативний підстиль реалізують у патентних і технологічних описах, технічних інструкціях.

Власне науковий підстиль орієнтовано на фахівців певної галузі

Завдання 1.1. Проаналізуйте сполуки та впишіть характерні ознаки кожного підстилю наукового стилю у відповідні графи таблиці (табл. 2).

Матеріал для довідок: терміни з поясненням; терміни без пояснення; загальнодоступні терміни; стандартизована лексика; переконливість аргументації; юридичний захист інформації; емоційна лексика; уживання образних засобів мови; доступність; достатність прикладів, схем, таблиць, пояснень; лаконічність форми; переважання складних пропозицій.

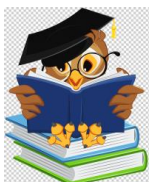
Таблиця 2

Підстилі наукового стилю

Навчально-науковий	Науково-популярний	Науково-інформативний	Власне науковий

Функції наукового стилю:

- 1) *когнітивна* функція – здобуття нового знання;
- 2) *комунікативна* функція – обмін інтелектуальною інформацією;
- 3) *функція повідомлення* – повідомлення інтелектуальної інформації.

Завданням наукової мови є адекватне передавання наукової інформації. Строго логічна понятійна форма наукового мислення є джерелом специфічних стильових рис цього мовного різновиду

Завдання 1.2. Прочитайте текст, проаналізуйте інформацію і розподіліть її за графами таблиці (табл. 3).

Науковий стиль і його термінологія почали складатися ще в давній книжній українській мові частково за зразками й під впливом грецької та латинської мов, які викладали тоді в усіх вищих школах України.

Із них перекладали наукові книги, тому що латина була мовою наук усієї Європи. Почасти науковий стиль формувався із власне українських мовних засобів через спеціалізацію вжитку їх і термінологізацію значень. Свідченням цього є наукові книги-монографії, трактати, лексикони, прогностики, послання, бесіди, які підготували та видавали українські вчені в Острозькій академії, Львівському братстві («Адельфотес»), Києво-Могилянській академії, Києво-Печерській лаврі та в інших навчальних закладах, братствах, монастирях України.

Таблиця 3

Аналіз тексту

Стиль	Підстиль	Функція	Стильові особливості

Завдання 1.3. Прочитайте словникові статті, які пояснюють значення словосполучень. Визначте стиль і підстиль мови.

Економічна політика – комплекс економічних цілей і заходів, які забезпечують виконання довгострокових (стратегічних) та короткострокових (тактичних) завдань розвитку економічної системи.

Економічна система – сукупність усіх видів економічної діяльності людей у процесі їхньої взаємодії.

Економічна співдружність – група країн, які об'єдналися для проведення погодженої, спільної економічної політики, досягнення спільних цілей, координації спільної діяльності.

Економічна статистика – галузь статистичної науки.

Економічна стратегія – довгостроковий курс економічної політики, спрямований на виконання великомасштабних економічних і соціальних завдань.

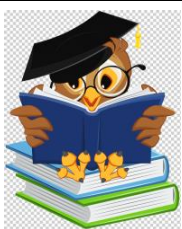
Економічне прогнозування – здатність індивідів або певних інститутів ухвалювати раціональні цілеспрямовані рішення, що ґрунтуються на зважанні на вигоди та витрати, які можуть стати наслідком їхніх дій.

Економічне стимулювання – система організаційно-економічних заходів, спрямованих на розвиток господарської діяльності та підвищення її ефективності.

Економічний матеріалізм (економічний детермінізм) – концепція, прихильники якої розглядають економіку як суб'єкт історичного процесу і намагаються вивести безпосередньо з неї всі культурно-ідеологічні явища.

Економічний союз – співдружність країн, які встановлюють спільні зовнішні митні тарифи, провадять спільну торговельну політику, установлюють торговельні обмеження.

Економічний цикл – постійно періодично повторювані протягом кількох років піднесення та спади в економіці.

Для наукового стилю є характерним широке використання абстрактної лексики: *користь, бартер, девальвація, інфляція, спостереження, операція, категорія* тощо.

Використовують не тільки слова з абстрактною семантикою, але й слова, що позначають поза науковим стилем конкретні предмети.

Зокрема, у реченні «*Провадячи акредитивні операції, банк стягує із клієнтів комісію*» слово «*банк*» позначає не одиничний, конкретний банк, а клас однорідних закладів, тобто виявляє не власне, а загальне значення (усі банки).

У науковому викладі рідко вживають слова, що виявляють одиничні поняття, конкретні образи. Узагальнений характер мови підкреслено також уживанням спеціальних слів типу *зазвичай, постійно, систематично, регулярно, усякий, кожен* тощо.

Увесь масив лексики наукового стилю розподіляють на три пласти:

- 1) загальноновживані слова;
- 2) загальнонаукові слова;
- 3) терміни.

Загальноновживані слова – це слова літературної мови, які становлять основу викладу.

У реченні *«Якщо папір буде мати обіг на ринку не більше як рік, то його розглядають як інструмент грошового ринку»* кожне слово, узятє ізольовано, є загальноновживаним, проте окремі слова можуть набувати в реченні термінологічного значення.

У цьому разі слово *«папір»* як складова частина термінологічного поєднання *«цінні папери»*.

Слово *«ринок»* у буденній свідомості розуміють як синонім слова *«базар»*, але в цьому реченні його розглядають як *сферу грошового (товарного) обігу*.

Загальнонаукові слова функціонують у різних галузях науки, наприклад, у математиці, логіці, хімії, економіці тощо.

Їх закріплено за відповідними поняттями, але вони не є термінами. Наприклад, *механізм, система, процес, структура, завдання, причина, наслідок* тощо.

У сфері науки є потрібним максимально точне визначення понять і явищ дійсності, що відображає точність та об'єктивність наукових міркувань, специфічною межею словникового складу наукового стилю є використання термінології.

Терміни – це слова або словосполучення, що позначають поняття спеціальної галузі знання або діяльності.

Термін завжди уживають в одному, конкретному значенні, тобто він є однозначним.

Наприклад, *«Кредит – рух позикового капіталу, здійснюваний на засадах терміновості, поворотності та платності»*. Якщо припустити, що в межах однієї термінологічної системи в терміна виникне два або три значення, то це призведе до виникнення неточностей і плутанини

Завдання 1.4. Прочитайте речення і выпишіть терміни. Визначте значення невідомих вам термінів у словнику.

1. Економічна модель є спрощеною формою для вивчення економіки загалом.

2. У цьому разі не зважають на окремі чинники.

3. Усі макроекономічні параметри можуть розглядати за певний період.

4. Аналіз макроекономічних показників розподіляють на два типи: позитивний аналіз і нормативний.

5. Загостренню кризи сприяли також вплив вкладів населення і посилення недовіри до банків.

6. Брокери – це посередники, що надають сервісні послуги під час великих операцій із купівлі та продажу валюти між банками.

7. Авальний кредит – кредит для сплати за зобов'язання клієнта банку, якщо сам клієнт через якусь причину не може цього зробити.

8. Кредит-нота – розрахунковий документ, який містить повідомлення про запис у кредит певної суми коштів.

9. Аванс – гроші, що їх перераховують згідно з договором наперед у рахунок наступних платежів за виконані роботи чи надані послуги; завдаток.

Завдання 1.5. Поясніть значення термінів і термінологічних словосполук, уведіть їх у речення.

Недійсний поліс, фірма, експертне оцінювання, економіка державного господарства, неринкова економіка, приватизація, помічник брокера, добродійна допомога, здавати в оренду, бухгалтерське оцінювання, організація маркетингу, дестабілізація економіки, підприємець, валютно-фінансовий ринок.

Завдання 1.6. Підберіть до термінів відповідні визначення з правого стовпчика і складіть з ними речення.

<i>Терміни</i>	<i>Значення терміна</i>
1	2
1. Банкноти. 2. Валюта. 3. Податок. 4. Облігація. 5. Хабар. 6. А-мета. 7. Банко	1. Грошова одиниця, узята за основу грошової системи певної країни (гривня, крона і т. ін.). Тип грошової системи, що діє в окремій країні
	2. Грошові знаки різного номіналу, які випускає в обіг Центральний емісійний банк. Банківські білети, які випишує банк під наявні у його розпорядженні комерційні векселі
	3. Ціна або курс, за яким банк купує чи продає цінні папери
	4. Цінний папір, що дає його власникові прибуток у вигляді процентів або виграшу. Боргове зобов'язання, видане державою або підприємством на певних умовах під час випуску внутрішньої позики
	5. Установлюваний державою обов'язковий збір із фізичних та юридичних осіб (населення, підприємств, організацій і т. ін.) у державні та місцеві бюджети

1	2
	6. Гроші або речі, які дають службовій особі як підкуп, плату за які-небудь злочинні, незаконні дії в інтересах того, хто їх дає. Побири, що їх збирали з підлеглих або залежних людей представники влади
	7. Угода на умовах рівної, паритетної оплати. Венчурна підприємницька угода, учасники якої мають однаковий ризик

Завдання 1.7. Прочитайте тексти. Розподіліть слова за трьома колонками (табл. 4).

Таблиця 4

Загальновживані слова, загальнонаукові слова, терміни

Загальновживані слова	Загальнонаукові слова	Терміни

1. Монополістична конкуренція є такою ринковою моделлю, за якої відносно значна кількість невеликих виробників пропонує схожу, але не ідентичну продукцію. Її ознаки: кожна фірма володіє відносно невеликою часткою всього ринку, тому має дуже обмежений контроль над ринковою ціною.

2. Чиста конкуренція характеризується значною кількістю фірм, що виробляють стандартизовану або однорідну продукцію, контроль над ціною є відсутнім, умови вступу до галузі є легкими, нецінова конкуренція є відсутньою, унаслідок стандартизації продукції. Прикладом є ринки сільськогосподарських товарів, фондова біржа, ринок іноземних валют.

3. Чиста монополія є наявною, якщо одна фірма є єдиним виробником продукту, у якого немає альтернатив. Покупець має купувати товар у монополіста або обходитися без нього. Чистий монополіст диктує і контролює ціну. Причина є очевидною: він випускає і контролює загальний обсяг виробництва.

Завдання 1.8. Зробіть аналіз термінів за вміщеною далі схемою.

Схема аналізу:

1. Загальнонауковий чи вузькоспеціальний термін (аналіз/економіка).

2. Простий (теза), складний (макроекономіка) чи складений (фінансовий ринок).

3. Якими частинами мови висловлений. Указати модель.

4. Запозичений (оренда) чи власне український (попит).

5. Назвати спосіб творення власне українських термінів:

а) префіксальний (застава);

б) суфіксальний (кредитор);

в) префіксально-суфіксальний (посередник);

г) безафіксний (виторг);

ґ) основоскладання (зарплата);

д) словоскладання (трудомісткість);

е) аббревіаційний (ВНП – це сукупна ринкова вартість кінцевих товарів і послуг, вироблених за участю лише національних чинників виробництва (належать країні та її громадянам) як у межах своєї країни, так і за кордоном);

є) вторинна номінація – використання наявної в мові назви для позначення наукового поняття (крива байдужості);

ж) аналітичний – використання словосполучень (екологічна криза).

Оподаткування, комісія, векселедавець, ринкова економіка, облігація, емісія цінних паперів, нетто-ставка, нарахування, грошова заборгованість, економічний ефект, самоокупність, орендна плата, орендодавець, емісія грошей, крос-дефолт, інвестиція, журнал обліку, маркетингове дослідження, кредитор, економічні коливання, накопичена заборгованість, торговельний асортимент.

Завдання 1.9. Назвіть терміни, що відповідають указаним поясненням.

1. План передбачуваних витрат і надходжень матеріальних і грошових ресурсів, потрібних для нормальної діяльності підприємства, установи, організації; або основний документ, що визначає обсяг, цільове призначення та поквартальний розподіл бюджетних коштів; або повне зведення витрат підприємства на виробництво та реалізацію продукції; або текстовий документ, який містить відомості про вартість створення об'єкта.

2. Фінансові кошти, офіційно затверджені для витрат, але не витрачені у встановлені терміни.

3. Кошти підприємства, які використовують для фінансування господарської діяльності.

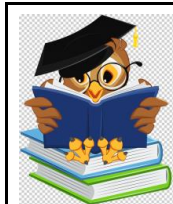
4. Інтервал часу, протягом якого виробник гарантує та забезпечує виконання затверджених вимог до виробу за умови дотримання споживачем правил експлуатації, зокрема правил зберігання та транспортування.

5. Дохід із капіталу, землі або майна, що його власники мають регулярно, не займаючись підприємницькою діяльністю.

6. Страхове свідоцтво – документ про страхування (життя, майна і т. ін.).

7. Сота частина певного числа, що беруть за ціле, за одиницю (позначають знаком %); або прибуток, що мають кожні 100 грошових одиниць, укладених у банк; або винагорода, що вираховують, залежно від обігу, прибутку.

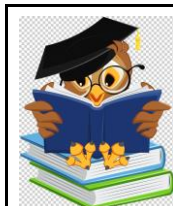
(Перевірте правильність відповіді: 1 – кошторис; 2 – готівкові кошти; 3 – обігові кошти; 4 – гарантійний термін; 5 – рента; 6 – поліс; 7 – відсоток).

Науковий стиль послідовний у виборі та вживанні слова, оскільки в цьому стилі є неприпустимим використання нелітературної лексики (жаргонізмів, діалектизмів, просторічних слів), а також слів з емоційним забарвленням

Завдання 1.10. Прочитайте речення і визначте слова, що порушують стильові ознаки тексту.

Наука допомагає створювати новеньку техніку, яку використовують у виробництві. Наприклад, завдяки розвитку науки було створено компи. Зараз, як ви знаєте, компи активно використовують у виробництві. Компі можуть не тільки брати участь у процесі виробництва, але й здійснювати увесь процес виробництва і навіть управляти ним.

Прагнення до узагальнення й абстракції на морфологічному рівні виявляють у виборі та вживанні певних морфологічних форм і категорій.

Науковий стиль характеризується переважанням іменників над дієсловом.

Наприклад, *«Девальвація – зниження вартості національної валюти щодо світового грошового стандарту. Вартість національної валюти до 70-х років визначали золотим умістом грошової одиниці країни, згодом – офіційним курсом до вільно конвертованої валюти»*. У цьому тексті всього 1 дієслово

Завдання 1.11. Зробіть підрахунок співвідношення іменників і дієслів у межах одного мікротексту. Чи зрозуміло вам значення слова «кредит»? До кожного мікротексту доберіть речення, тобто уведіть слово «кредит» у контекст.

1. Кредит – права сторона бухгалтерського рахунку, у якій записують усі витрачені цінності, а також борги та видатки, зазначені в цьому рахунку; дебет.

2. Кредит – три академічні години навчальних занять і самостійної роботи в навчальному тижні протягом навчального семестру.

3. У деяких країнах, кредит – оцінка або залік, що означає успішне завершення учнем або здобувачем вищої освіти курсу з того чи того навчального предмета; слугує кількісним (не обов'язково якісним) показником засвоєння певних навчальних дисциплін, відповідно до загальних вимог диплома чи вченого ступеня. Бал(и) за прослуханий курс або складений іспит. Позитивна оцінка (на іспиті).

4. Кредит – надання в борг матеріальних цінностей, грошей; позика.

5. Довготерміновий (довгостроковий) кредит. У кредит. Надавати кредит.

6. Авальний кредит – кредит для сплати за зобов'язання клієнта банку, якщо сам клієнт через якусь причину не може цього зробити.

7. Акцептний кредит – кредит комерційного банку, пов'язаний із вексельним обігом.

8. Амортизаційний кредит – кредит, що його виплачують рівномірними внесками за певним графіком.

9. Банківський кредит – надання банками грошових позик під торговельні й зовнішньоторговельні операції із земельними ділянками, на розширення виробничої діяльності тощо.

Завдання 1.12. Визначте, від яких дієслів утворено іменники.

Привласнення, освіта, виникнення, перерозподіл, розвиток, розпорядження, визначення, споживання, з'єднання.

Завдання 1.13. Утворіть від дієслів іменники, складіть із ними словосполучення.

Проводити, задовольняти, виникати, з'являтися, обмінюватися.

Завдання 1.14. Прочитайте видові пари дієслів і віддієслівні іменники. Визначте, що вони позначають: процес чи результат дії.

1. Сполучати – з'єднати – з'єднання.
2. Розставляти – розставити – розставлення.
3. Організовувати – організувати – організація.
4. Розпоряджатися – розпорядитися – розпорядження.
5. Привласнювати – привласнити – привласнення.
6. Виникати – виникнути – виникнення.

Своєрідно подано в мові відмінкові форми іменників. Більшість іменників ужито в родовому відмінку й утворюють відповідний «ланцюжок» та віддієслівні іменники. Наприклад:

вивчення – вивчати; подолання – подолати, відтворення – відтворювати; проведення – проводити, зміна – змінювати.

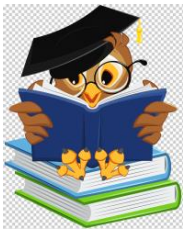
Завдання 1.15. Чи є наявним у поданих реченнях «ланцюжок», про який описано раніше.

1. Закон вартості – це об'єктивний закон, що регулює зв'язки між товаровиробниками, розподіл і стимулювання суспільної праці в умовах товарного виробництва.
2. Економічні закони – це закони суспільних дій людей.
3. Він є зобов'язаним домагатися повернення своїх витрат на створення або просування економічних благ із прибутком.
4. Абсолютної рівноваги та пропорційності не буває, але й тривалі порушення є неможливими.
5. Звернімося до розгляду процесу конкурентного ціноутворення.

Завдання 1.16. Із поданих слів складіть можливі «ланцюжки»:

Галузь, ринок, система, економічний, підприємець, міжнародний, праця, суспільний, захист, діти, освіта, економіка, обачливий, дилер.

Завдання 1.17. У текстах з економічних спеціальностей, які викладають вам на курсі, визначте «ланцюжки», що складаються з п'яти і більше слів. Випишіть їх.

Особливості вживання дієслова пов'язано з його часовими формами. Більшість дієслів уживають у формі теперішнього часу у значенні сьогодення позачасового.

Сьогодення позачасове є абстрактним і узагальненим. Абстрагованість і узагальненість на морфологічному рівні формулюють також безособовими дієслівними формами на -но, -то, оскільки в них на перший план виходить дія, а не його виробник, унаслідок чого забезпечують об'єктивність і неособову манеру викладу, тобто безособовість, наприклад, *описано, здано, підраховано, розглянуто, продумано* тощо

Завдання 1.18. Знайдіть у тексті дієслова і выпишіть їх. Визначте їхні часові форми.

Всесвітній день комп'ютерної клавіатури займає в календарі два дні. Це 11 і 12 квітня щороку. Такий цікавий факт пов'язано з тим, що саме ці дні квітня є 101-м та 102-м днями року. Саме ці дві дати вибрано світовою спільнотою ІТ, бо стандартна комп'ютерна клавіатура налічує 101 або 102 клавіші.

Сучасні клавіатури частіше налічують 104 клавіші, однак стандарт – це так звана PC/AT клавіатура.

Протягом останніх тридцяти років комп'ютерна клавіатура здійснила стрімке зростання у своєму розвитку. На сьогодні є сотні різних модифікацій клавіатур, що різняться за призначенням, функціональністю, ергономікою, дизайном та розкладками символів. Виділяють клавіатури для персональних комп'ютерів, ноут- та нетбуків, планшетів і смартфонів. Також є ергономічні клавіатури для швидкого набору, орієнтовані на такі професії: програміст, секретар, журналіст, письменник, копірайтер або рерайтер, набирач тексту. Зазначені клавіатури покликано оптимізувати роботу та зберегти цілими суглоби рук користувача, знизити навантаження на них.

У таких клавіатурах може бути змінено розкладку, а можуть бути передбаченими «порожні» клавіші, які розмістить сам користувач, зважаючи на свої потреби. Часто змінено класичну форму клавіатури, створено певні нахили, із метою кращої ергономічності. Конкретно для дизайнерських професій, наприклад, є особливі наклейки на клавіатуру.

Завдання 1.19. Замість крапок упишіть дієслово в потрібній формі.

1. Товарна форма робочої сили ... (приводити) до появи нової категорії – наймана праця.

2. Зміст найманої праці ... (характеризуватися) специфічними умовами реалізації робочої сили через акт купівлі-продажу.

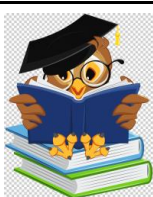
3. Кредит-нота – розрахунковий документ, який ... (містити) повідомлення про запис у кредит певної суми коштів.

4. Інакше він ... (ставати) неконкурентоспроможним.

5. Доходи чинників виробництва ... (привласнювати) їхні власники.

Завдання 1.20. Складіть речення з дієсловами та короткими дієприкметниками.

Розраховані, розглядають, перераховують, заповнені, аналізують.

Синтаксис (з грец. *syntaxis* – «поєднання», «складання») – це розділ науки про мову, який вивчає будову та значення словосполучень і речень.

Одиницями синтаксису є словосполучення і речення.

Речення є основною синтаксичною одиницею, оскільки воно формує повідомлення.

Словосполучення входить до речення як його складова частина. За змістом і граматично речення об'єднують у текст.

Пунктуація (із лат. *punctum* – «крапка») – це розділ мовознавства, який вивчає правила вживання розділових знаків. Основне призначення пунктуації – сприяти членуванню письмової мови для полегшення її сприймання, тобто допомогти читачеві сприйняти зміст написаного.

Словосполучення – це синтаксична одиниця, яку утворено поєднанням двох або більше повнозначних слів, одне з яких – головне, а інше – залежне. *Головним* у словосполученні є слово, від якого ставлять питання, *залежним* – яке відповідає на поставлене питання. Залежне слово уточнює і поширює значення головного.

За кількістю слів словосполучення розподіляють на прості і складені.

- *Прості словосполучення* – це словосполучення, утворені з двох повнозначних слів.

- *Складені словосполучення* – це словосполучення, утворені із трьох або більше повнозначних слів.

За способами формування головного слова словосполучення розподіляють на іменні, дієслівні, прислівникові.

Іменні словосполучення можуть бути іменниковими, прикметниковими та займенниковими (залежно від того, до якої частини мови належить головне слово).

У реченні **У сучасній ринковій економіці людина виконує різноманітні економічні функції** можна вичленувати декілька словосполучень: *у сучасній економіці, у ринковій економіці, різноманітні функції, економічні функції, виконує функції, але людина виконує* – головні члени речення

Завдання 1.21. Випишіть словосполучення та вкажіть головний і залежний компоненти.

Вид капіталу, підписати документ, чинники виробництва, теоретична школа, працювати дружно, процес виробництва, підприємницька діяльність, господарське життя, правове регулювання, суб'єкт стосунків, економічна криза, функції держави, банківська система, міжнародна торгівля, виконати сумлінно.

Завдання 1.22. Визначте і запишіть 10 словосполучень, розподіліть їх на іменні, дієслівні, прислівникові, поставте усно питання від головного слова до залежного.

Як відомо, напрямок у незнайомій місцевості найлегше визначити за допомогою компаса. Проте, ідучи до лісу, люди зазвичай компас не беруть, та й не в кожного він є. Надійними компасами в такому разі є дерева.

На відкритій місцевості або великій лісовій галявині можна орієнтуватися за поодинокими деревами. Ялина, наприклад, із південного боку завжди буває гіллястішою, пухнастішою. Листяні ж дерева з південного, теплішого боку мають більше гілок, і гілки ці є довшими, а листя густішим і зеленішим, ніж із прохолодного й тінистого північного.

Допомогти зорієнтуватися може й кора дерев. На боці, зверненому до півночі, вона є товщою, грубішою й темнішою. У беріз із південного боку кора є чистою, білою, а з північного – завжди темнішою, з тріщинами, наростами, плямами.

Зрозуміло, за одним деревом визначити одразу ж про те, де північ, а де південь, ризиковано. Тому слід перевірити кору на декількох деревах і порівняти. У хвойному лісі кора дерев також є досить промовистою.

Оглянувши сосну, ви помітите темну вертикальну смугу, що тягнеться від землі майже до самісінької вершини. І завжди ця смуга – на північному боці стовбура.

Завдання 1.23. Утворіть від дієслівних словосполучень іменні й запишіть. Із двома утвореними словосполученнями складіть речення.

Захищати країну, мріяти про щастя, надавати послуги, виконати доручення, розповідати про подорож, будувати місто.

Завдання 1.24. Визначте в тексті «Із секретів мовознавства» іменні словосполучення і запишіть їх.

Будь-яке словосполучення виникає для назви предметів, дій, явищ, ознак, які вже є пізнаними глибше, а тому «не вкладається» в окреме слово. У словосполученні відбивається національна специфіка мови, мислення народу.

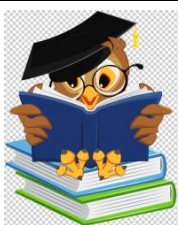
В українській мові, наприклад, виробилися й усталилися стандартні словосполучення на означення сприйняття чогось. Наприклад, ми кажемо «дивитися виставу», але «слухати оперу»; «писати листа» і «писати картину».

Поєднання слів у словосполучення може бути показником обізнаності людини в певній галузі.

Отже, той, знайомий із військовою справою, до слова *менеджер* додасть означення *старший* тощо. А словосполучення *дуже важливий менеджер* свідчить про недостатню обізнаність мовця зі сферою менеджменту та маркетингу.

Змістовий модуль 2

Культура усного наукового мовлення

Текст (визначення подано, відповідно до «Великого тлумачного словника сучасної української мови» [1]) – це:

- 1) відтворена письмово або в друкованому вигляді авторська праця, документ, пам'ятка тощо;
- 2) зміст певного словесного твору;
- 3) основна частина друкарського набору без коментарів, виносок, приміток, малюнків і т. ін.;
- 4) літературний чи інший твір або його уривок для читання, аналізу тощо

Завдання 2.1. Прочитайте декілька фрагментів, у яких подано наукове розуміння тексту. Порівняйте їх. Що в них спільного і чим вони різняться? На що звертає увагу автор, визначаючи поняття «текст», його найважливіші характеристики? Випишіть із кожного фрагмента найбільш важливі, на ваш погляд, відомості. Спробуйте скласти з них своє визначення тексту. Опишіть найважливіші ознаки тексту.

1. Текст (від лат. *texus* – «тканина», «сплетення», «з'єднання») – об'єднана смисловим зв'язком послідовність мовних одиниць: висловів,

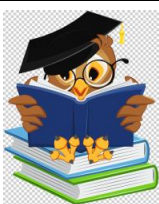
абзаців, розділів і т. д. Текст може бути усним і письмовим. Для з'єднання речень у тексті є специфічні засоби текстового зв'язку.

2. Текст – найважливіше лінгвістичне поняття. У ньому зосереджено всі відомості про мову. Текст – це реальна одиниця спілкування. Фактично ми пишемо і говоримо текстами.

3. Основною одиницею мови, що формулює закінчений вислів, є не речення, а текст. В основі конкретних мовних творів – текстів лежать загальні принципи побудови текстів; вони належать не до сфери мови, а до системи мови або до мовної компетенції. Текст є частиною знакової системи мови.

4. Текст є стрункою системою з особливими законами будови й розвитку думки. Правильно побудований текст має композиційну чіткість, логіку викладу, інформативність.

5. Текст – складний об'єкт. Він складається із групи речень, пов'язаних за змістом і структурою. Смыслову цілісність тексту забезпечують його тема й основна думка.

Основні ознаки тексту

1. *Тематична єдність тексту.* Її виявляють у тому, що всі елементи тексту прямо або опосередковано є пов'язаними із предметом мови (темою вислову) і комунікативною установкою (що пише) – із завданням та основною думкою вислову.

2. *Наявність у тексті взаємозумовлених частин.* У тексті – залежно від його величини – можна виділити розділи, параграфи, надфразову єдність. Кожна з названих частин, що має особливу тему, зберігає смыслову самостійність і закінченість поза текстом.

3. *Складне синтаксичне ціле (ССЦ).* Це поєднання декількох речень, об'єднаних за змістом і синтаксично.

У складному синтаксичному цілому речення не є рівноцінними: одне з них повідомляє найважливішу інформацію, а інші – уточнюють, поглиблюють, конкретизують її. Складне синтаксичне ціле найчастіше збігається з абзацом, хоч може складатися і з кількох абзаців.

У ССЦ виділяють три структурно-смыслові частини: початкову (зачин), середню (основне розроблення теми), кінцівку (кінцеву частину). Ці частини тексту є співвіднесеними одна з одною, оскільки в кожній із них розкривають частину теми, підтему або мікротему.

4. *Способи зв'язку між реченнями.* Це паралельний і ланцюговий зв'язок.

5. *Абзац і ССЦ*

Завдання 2.2. Чим відрізняється речення від тексту? Що таке текст?

Завдання 2.3. Назвіть основні ознаки тексту. Як визначити тему й основну думку тексту?

Завдання 2.4. Прочитайте текст. Визначте тему й основну думку висловлювання. Які типи мовлення поєднано в ньому? Підтвердіть свої думки прикладами з тексту. Доберіть заголовок до тексту.

Україна – соціальна держава, у якій питання захисту соціальних прав є першочерговими та становлять основу сталого розвитку країни. Попри масштабність соціальних реформ, у країні не знизилася соціальна нерівність, а якість програм соціального захисту не відповідає потребам. З огляду на таку проблематику, досліджено динаміку соціальної вразливості працездатного населення задля осучаснення її змістовності, що є основою забезпечення реалізації захисту соціальних прав за принципом соціальної справедливості, зважаючи на інклюзію. Використано методи опрацювання даних, аналізу, системного підходу, узагальнення. Методологія дослідження ґрунтується на залученні даних електронних джерел і відкритої статистики.

Дослідження динаміки чинників соціальної вразливості працездатного населення свідчить про незмінність соціальних ризиків та їхнє посилення. Їхнє нашарування – це каталіз, що спричиняє і буде спричиняти зростання соціальної нерівності. Аналіз дає можливість виокремити такі індикатори низької ефективності дій, що є підґрунтям соціальної вразливості: за достатнього рівня продуктивності праці – низький рівень заробітної плати; за високого рівня охоплення освітою населення – невисокий рівень якості робочої сили; за великої кількості навчальних закладів – незмінна проблема першого працевлаштування серед випускників, невідповідність між попитом і пропозицією на ринку праці.

Завдання 2.5. Прочитайте текст. Розподіліть на абзаци. Про що розповідають у кожному реченні? Що в них спільного? Чи є пов'язаними вони між собою? Чи можна дібрати заголовок.

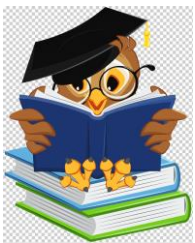
Активне формування ринків зелених облігацій пов'язано з виконанням завдань кліматичного переходу, відповідно до Цілей сталого

розвитку ООН щодо досягнення умов кліматичної нейтральності. Ринок зелених облігацій може надати Україні доступ до глобальних фінансових ресурсів для цілей післявоєнної відбудови та структурної перебудови національної економіки на якісно новому технологічному рівні на принципах сталого розвитку. Визначено, що проблематику наукових досліджень ринків зелених облігацій зосереджено навколо питань оцінювання їхнього впливу на сталий розвиток, стандартизації зелених облігацій, оцінювання премії за ризик таких облігацій, впливу емісії зелених облігацій на розвиток фондових ринків, обґрунтувань передумов ефективного розвитку ринків зелених облігацій. Систематизовано види зелених облігацій за типом забезпечення активами емітента. Узагальнено рекомендації міжнародних організацій щодо розвитку каналів залучення приватного капіталу у фінансування проєктів сталого розвитку. Акцентовано увагу на проблемі стандартизації зелених облігацій, відповідно до міжнародних принципів, а саме: цільового призначення облігацій, прозорості звітності емітента, наявності механізмів управління залученими коштами, оцінювання результатів проєкту. Установлено, що впровадження таких стандартів полегшує надходження коштів інвесторів у цільові проєкти сталого спрямування і дозволяє контролювати цей процес.

Завдання 2.6. Прочитайте текст. Розподіліть на абзаци. Визначте складні синтаксичні цілі. Аргументуйте свою думку, назвавши їхні ознаки.

Одним з актуальних напрямів сучасної економічної науки є передбачення наслідків глобальної багатополярності. Їхній аналіз у сферах міжнародної політики й міжнародного торговельного права дав підстави для висловлення припущення, що глобальна багатополярність створює як нові можливості, так і додаткові загрози для розвитку менших економік, що розвиваються (*smaller developing economies*). Для перевірки припущення на основі даних, зібраних у сфері економіки, запропоновано ці можливості й загрози проаналізувати як сильні й слабкі торговельні стимули, що формують країни – нові реальні й потенційні полюси глобального зростання під час закупівлі в менших економіках, що розвиваються, сировини та продукції підвищеної технологічної складності. Для реалізації цього наукового методу розроблено набір методологічних і методичних підходів для уточнення переліку й рейтингування реальних

і потенційних полюсів глобального зростання, оцінювання їхніх часток у закупівлі продукції підвищеної технологічної складності. Апробація запропонованих наукових підходів на прикладі України виявила, що на міжнародних ринках додатковий попит Китаю і потенційних полюсів глобального зростання з-поміж країн із ринками, що прискорено розвиваються, створює сильні торговельні стимули для пожвавлення економічної активності у вітчизняних експортних галузях із виробництва сировини та продукції її неглибокого перероблення, а також слабкі – у галузях із виробництва продукції підвищеної технологічної складності. Тому подальше стрімке інерційне розширення торгівлі України із цими країнами неодмінно буде посилювати ризики уповільнення якісних (структурних) змін у вітчизняній зовнішній торгівлі на користь продукції підвищеної технологічної складності.

Текстові є притаманними такі ознаки: зв'язність, цілісність, авторська мета, інформативність, ситуативність (зв'язність із контекстом), наявність смислових частин та єдність їх, особистісне ставлення, розгорнутість, послідовність, завершеність, динамізм зображуваного.

Серед названих ознак найважливішими є зв'язність і цілісність.

Зв'язність – властивість, що характеризує особливості з'єднання всередині тексту його елементів.

Цілісність – властивість, пов'язана зі смисловою єдністю. Текст може бути зв'язним, але не цілісним і, навпаки, цілісним, але незв'язним.

Зв'язність наукового тексту відображає основну стильову межу наукового мовлення – логічність викладу, якої досягають широким використанням показників смислового зв'язку між реченнями. Ці зв'язки мають різний характер, відповідно до чого виділяють три аспекти зв'язності – змістовний, логічний, композиційний.

1. *Змістова зв'язність:* забезпечує перенесення частини змісту з попереднього речення в наступне, чим забезпечує розгортання тексту.

2. *Логічна зв'язність:* забезпечує встановлення смислових зв'язків між реченнями.

3. *Композиційна зв'язність:* є найбільш характерною для наукового тексту, особливо для тексту-міркування

Завдання 2.7. Прочитайте тексти та визначте, який із них є зв'язним, але нецілісним і незв'язним, але цілісним.

Текст 1. Підприємництво є рушійною силою ринкової економіки. У розвинених індустріальних країнах Заходу велику роль відіграє менеджмент. Підприємництво передбачає дослідження і використання нових можливостей, а саме нових ринків, товарів, видів послуг, виробничих технологій, нових організацій. Підприємець передає ідеї, що вини-

кають у нього, іншим людям, своїм співробітникам. Він ухвалює рішення і бере на себе відповідальність.

Текст 2. Керівника прийнято називати менеджером, оскільки менеджмент можна визначити як управління й координацію операцій, які мають бути реалізованими для досягнення мети, поставленої перед підприємством, і отримання прибутку. У культурі розвинених країн поняття «менеджмент» дуже часто межує з поняттям «бізнес». Бізнес – це діяльність, спрямована на отримання прибутку через створення і реалізацію певної продукції або послуг. «Управління бізнесом» – це управління комерційними, господарськими організаціями.

Завдання 2.8. Прочитайте фрагменти. Чи можна їх uważати текстами? Аргументуйте свою думку. Запишіть свої аргументи як ознаки тексту.

1. Домашнє господарство – це економічна одиниця, що функціонує в споживчій сфері економіки, може складатися з одного або декількох осіб. Воно забезпечує виробництво і відтворення людського капіталу, самостійно ухвалює рішення, є власником і постачальником якого-небудь чинника виробництва в ринковій економіці.

2. У сучасних умовах ринкова система із саморегульованої перетворилася на регульовану. Основних суб'єктів ринкової економіки прийнято розподіляти на чотири основні групи: домашні господарства; підприємства; банки; держава. Перша важлива умова виникнення товарного виробництва є пов'язаною із суспільним розподілом праці.

Завдання 2.9. Прочитайте тексти. З'ясуйте, як здійснюють у них змістовну зв'язність.

1. Для виробництва продуктів і послуг потрібно ресурси. Ресурси, які беруть участь у виробництві продуктів і послуг, називають чинниками виробництва. До них належать природні ресурси, людські й капітальні (грошові) ресурси. Але часто економісти використовують інші терміни, якщо говорять про чинники виробництва.

Наприклад, використовують термін «земля», якщо говорять про природні ресурси; термін «праця», якщо говорять про людські ресурси; термін «капітал», якщо говорять про грошові ресурси.

2. Розв'язання проблеми макроекономічної рівноваги передбачає науково обґрунтований вибір, що влаштовує всіх у суспільстві, способу

використання обмежених виробничих ресурсів для створення різних товарів і їхній збалансований розподіл між різними членами суспільства. Збалансованість означає тут досягнення сукупної пропорційності.

Завдання 2.10. Розмістіть речення в логічній послідовності так, щоб вони становили текст.

1. Світова економічна криза 1929 – 1933 рр. поклала початок моно-металізму.
2. Це була епоха біметалізму.
3. Спочатку роль грошей виконували два метали: золото і срібло.
4. За монометалізму як грошовий матеріал стали використовувати лише один метал – золото.
5. Почалося формування системи нерозмінних кредитних грошей.
6. Її характерні риси: панівне становище кредитних грошей, демонетаризація золота та ін.

Текст – це речення, що пов'язані між собою за змістом. Учені виділяють три види текстів, зумовлені метою і змістом висловлювання: текст-розповідь, текст-опис, текст-роздум.

Текст-розповідь – у ньому про щось розповідають, про якісь події. До цього тексту можна поставити таке запитання: «Що відбулося?»

Такий текст розкриває тісно пов'язані між собою події, явища, дії, які відбувалися в минулому або відбуваються в теперішньому часі. Він подає світ у подіях і діях.

Текст-опис – у ньому розповідають, яким є предмет.

До цього тексту можна поставити таке запитання: «Який предмет?»

Опис розкриває ознаки предмета, його тимчасові характеристики чи постійні властивості, якості, стани. Найчастіше опис – це картина, що не описує події.

Текст-роздум – у ньому щось доводять або заперечують.

До цього тексту можна поставити таке запитання: «Чому це таким є?»

Роздум має на меті досліджувати предмети чи явища, розкрити їхні внутрішні ознаки через аргументацію (пояснення)

Завдання 2.11. Розмістіть абзаци в логічній послідовності. Складіть із них текст.

1. Якщо продукт призначено для продажу, то, природно, його власник підраховує, які витрати потрібно для його виробництва. Обмінюючи свій товар, товаровиробник бере до уваги трудову еквівалентність, його вартість. Отже, вартість – це упередметнена в товарі суспільна праця. Вона не має ні фізичних, ні хімічних властивостей, її не можна виявити

лабораторними випробуваннями. Виявляють її в процесі обміну, коли одну споживчу вартість прирівнюють до іншої. Прирівнювання відбувається в певних пропорціях, що відповідають вартості товару.

2. Суспільна споживча вартість товару полягає у тому, що вона задовольняє потребу в предметах споживання або засобах виробництва не самого виробника, а інших членів суспільства, які не створюють цей продукт.

3. Дві властивості товару зумовлено подвійним характером праці. З одного боку, він – конкретна праця, яку витрачають у певній корисній формі, що характеризують визначеними навичками, уміннями, знаннями.

4. Найпоширенішим економічним явищем у ринковому господарстві є товар. Без товару немає ринку. Товар – продукт праці, вироблений для обміну через купівлі-продажу.

Завдання 2.12. Прочитайте текст-розповідь і виділіть: 1) початок події; 2) розвиток події; 3) кінець події.

Наприкінці XVII ст. в американському штаті Массачусетс уперше було випущено паперові гроші. Через 30 років, 1720 року, паперові гроші з'явилися у Франції. Доки паперових грошей було небагато, вони функціонували в обігу, як і металеві гроші. Але, коли уряд, захопившись легким способом покриття витрат скарбниці без відповідних доходів, випустив паперових грошей удосталь, вони швидко знецінилися. Незважаючи на перші невдачі, багато країн почало випускати паперові гроші. Сьогодні вони функціонують у всіх країнах світу.

Випуск паперових грошей було зумовлено насамперед економічними потребами країн. З економічного погляду, паперові гроші – це номінальні знаки, символи вартості, які замінюють золоті та срібні гроші. Вони функціонують як засіб обігу і платежу. Паперові гроші вводить в обіг державна влада. Вони мають фіксований курс.

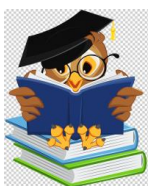
Завдання 2.13. До якого типу мовлення належить уміщений далі текст. Поясніть, чому ви так вважаєте? Чи є в ньому ознаки тексту-розповіді (початок події, розвиток події, кінець події). Доберіть заголовки до тексту.

Корона (від лат. «вінок», «вінець») – символ королівської чи царської влади. Корони виробляли з різних дорогоцінних металів, найчастіше із золота, і прикрашали коштовними та напівкоштовними каменями. Вони мали різну форму: шапки, вінці, обручі; їх вінчали листям, зубцями або пластинками.

Уважають, що виникли корони в державах Стародавнього світу – Єгипті, Вавилоні, Римі. У Середньовіччі корони були дуже поширеними в державах Європи.

Залежно від титулу їхнього власника, корони розподіляють на імператорські, королівські, княжі, герцогські, графські тощо.

Також є папська корона – тіара. Її було замінено на митру. Папа Павло VI продав тіару Вашингтонському музею, а гроші роздав бідним.

Опис – функціонально-смісловий тип мовлення, у якому указують ознаки та властивості різних предметів і явищ.

Опис як тип мови використовують у всіх функціональних стилях української літературної мови, проте ми зосередимо увагу на аналізі структури та мовних особливостях наукового опису.

Результатом наукового опису є *тексти-характеристики*, у яких розкривають специфічні особливі властивості, ознаки якого-небудь предмета, явища, об'єкта.

Характерними рисами цих текстів є статичність, одночасність ознак, перелічувальна інтонація.

Тексти-характеристики розподіляють на такі **види**:

- 1) опис-характеристика;
- 2) опис-класифікація.

Розгляньмо детально кожен вид тексту-характеристики.

Структура опису-характеристики є простою:

- 1) визначення поняття;
- 2) загальна характеристика цього поняття, тобто перелік ознак предмета, об'єкта або явища (у широкому розумінні).

Виділяють і таку структуру опису-характеристики:

- 1) визначення поняття;
- 2) характеристика поняття за окремими ознаками предмета, об'єкта.

Опис-класифікація складається із двох частин:

- 1) вступ, висловлений реченням класифікації;
- 2) опис характерних ознак кожної групи класифікації

Завдання 2.14. Складіть текст-розповідь (використайте поданий далі план дій, він допоможе скласти текст) про найголовнішу подію у вашому житті.

З'ясуйте: 1. Тему тексту. 2. Основну думку розповіді. 3. Заголовок до тексту.

Осмисліть: 4. Із чого почати розповідь? 5. Про що слід розповісти в основній частині (як розвивалася подія, який момент був найцікавішим, чим усе закінчилося)? 6. Як слід завершити розповідь?

Завдання 2.15. Прочитайте тексти. Визначте підвид опису-характеристики: загальна характеристика поняття або характеристика поняття за окремими ознаками. Аргументуйте відповідь.

Текст 1. Фінансова політика – це сукупність цілеспрямованих заходів, які здійснює держава та інші економічні агенти у сфері фінансів для виконання своїх функцій і завдань.

Фінансова політика є складовою частиною економічної політики, яку реалізують у реальному господарському житті через фінансовий механізм.

Текст 2. Інвестиційна компанія – це закритий інвестиційний фонд, який може містити засоби одного або декількох юридичних і фізичних осіб-засновників та акціонерів цього фонду, не зобов'язаний викупляти емітовані акції у своїх акціонерів, а його статутний капітал не може бути збільшеним через додатковий випуск акцій або зменшеним через погашення частини акцій без ухвали загальних зборів акціонерів.

Компанія не має зобов'язання щоденного визначення цін на акцію і може випускати привілейовані акції.

Завдання 2.16. Складіть опис-характеристику на тему «Якою ви уявляєте свою країну у 2050 році?»

Завдання 2.17. Визначте тип мовлення текстів. У якому тексті створено образ річки, передано певне ставлення, а у якому надано точну інформацію про довжину, розташування, особливості річки? Проаналізуйте науковий опис. Назвіть характерні ознаки тексту-опису наукового стилю.

Текст. 1. Дніпро не просто велика ріка, що несе свої води територією України. Дніпро – це символ славної історії, що матеріально поєднує різні епохи, починаючи з найдавніших часів.

Віднині й сумну сторінку вписав Дніпро в історичну пам'ять народу: його рідна Прип'ять стала рікою, про яку в Біблії сказано, що «згірнуть води в ріці, і багато людей потруяться тими водами». Але споглядаючи, як мирно і тихо, але разом із тим вперто він котить води свої, доходиш висновку, що й це нещастя народ переживе, переборе, залікує рани, аби й далі відродитися та жити заради майбутнього.

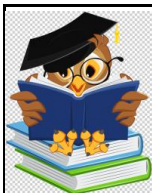
Текст 2. Найбільшою водною артерією України є Дніпро – третя за величиною річка Європи. Загальна довжина Дніпра становить 2 201 км, у межах України – 981 км. Річка бере початок на північному заході Росії – на Валдайській височині, де витікає невеликим струмком. На березі Дніпра

розміщено багато великих міст України – Київ, Черкаси, Дніпропетровськ, Запоріжжя, Херсон. Дніпро є найбільшою судноплавною річкою, основним джерелом водопостачання.

Завдання 2.18. Прочитайте тексти та проаналізуйте їхню структуру. Спробуйте відповісти на таке запитання: «Чим відрізняється опис-характеристика від опису-класифікації?» Аргументуйте свою відповідь.

Текст 1. У міжнародній практиці аудит розподіляють на внутрішній і зовнішній. Внутрішній аудит представляє незалежну службу в організації з перевірки й оцінювання результатів господарської діяльності організації на користь її адміністрації. Зовнішній аудит здійснюють сторонні незалежні аудитори або аудиторська фірма на договірній основі із метою об'єктивного оцінювання достовірності фінансової звітності організації.

Текст 2. Економічний суб'єкт активно бере участь у господарському житті для досягнення своїх цілей на основі принципу раціональності, сенс якого полягає в максимізації результату за заданих засобів або в мінімізації витрат на досягнення визначеного результату. За видами цілей і засобів їхнього досягнення економічні суб'єкти в мікроекономіці розподіляють на споживачів і виробників. Мета споживача – максимально можливе задоволення своїх потреб. Мета виробника – максимізація прибутків або іншого показника його діяльності.

Зразок аналізу наукового опису

Прихована інфляція – інфляція, що виникає в господарській системі з адміністративним контролем над цінами, заробітною платою, виробництвом як на мікро-, так і на макрорівні. Її виявляють насамперед у збільшенні дефіциту в економіці, зниженні якості продукції, зміні структури асортименту, зростанні черг тимчасових витрат на пошук потрібного товару й обсягу відкладеного попиту, посиленні розриву між цінами вільного (тіньового) ринку і державними.

Цей текст – науковий опис.

Мета опису – загальна характеристика поняття.

Для опису є характерним послідовне розгортання структурних компонентів і перелічувальна інтонація.

В описі наводять перелік ознак інфляції, її властивості, тому в такому тексті переважають іменникові конструкції (поєднання прикметників та іменників), наприклад: *прихована інфляція; господарська система; адміністративним контролем* і т. ін.

У структурі тексту використовують складні речення

Завдання 2.19. Прочитайте тексти. Проаналізуйте особливості текстів за зразком.

Текст 1. Міжнародний кредит є рухом позикового капіталу у сфері міжнародних економічних відносин. Міжнародний кредит надають у товарній або грошовій формі. Кредиторами й позичальниками є банки, приватні фірми, міжнародні та регіональні організації.

Текст 2. Інфляція – процес зниження вартості грошей, у результаті якого на однакову суму грошей через деякий час можна купити менший обсяг товарів і послуг. На практиці це виявляють у підвищенні цін. Нерівномірне зростання цін за товарними групами породжує нерівність норм прибутків, стимулює вплив ресурсів з одного сектора економіки в іншій.

Текст 3. Мікроекономіка як наука концентрує свою увагу на поведінці найпростіших, початкових, далі нероздільних у своїх діях економічних одиниць, що ухвалюють самостійні рішення і здійснюють їх у власній економічній діяльності.

Завдання 2.20. Використовуючи пошукові системи інтернету, знайдіть матеріали про банкноти вашої країни, складіть їхні описи.

Завдання 2.21. Використовуючи пошукові системи інтернету, складіть опис гривні за планом.

Гривня:

- 1) у Київській Русі – срібний злиток вагою приблизно один фунт, який слугував основною грошовою одиницею;
- 2) мідна монета в три, а в деяких місцях – у дві з половиною копійки;
- 3) грошова одиниця Української Народної Республіки (1918 – 1920 рр.);
- 4) національна валюта України із 2 вересня 1996 року; дорівнює 100 копійкам.

Розповідь – функціонально-смісловий тип мовлення, призначений для зображення послідовного ряду подій.

В економічних текстах розповідь трапляється рідко, зазвичай, під час складання біографій відомих осіб, історій торговельних і промислових компаній, у курсі історії економічних учень.

Мета розповіді – повідомити співбесідникові (слухачеві) про яку-небудь подію.

Розповідь будують за схемою: 1. Початок події. 2. Розвиток події. 3. Кінець події

Завдання 2.22. Прочитайте тексти. Проаналізуйте їхні структурні особливості.

Текст 1. Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (англ. *Semen Kuznets Kharkiv National University of Economics*) – один із провідних закладів вищої освіти України, здійснює навчання здобувачів вищої освіти й наукові дослідження в напрямках економіки та підприємництва, менеджменту, інформатики й обчислювальної техніки, державного управління та ін.

Утворений 1930 року як Харківський інженерно-економічний інститут на базі промислового факультету ХІНГ. 1994 року його було реорганізовано на Харківський державний (із 2004 року – національний) економічний університет, 2013 року йому надано ім'я Семена Кузнеця.

Розташовано його у м. Харкові, Україна.

Текст 2. Семен Кузнєць – американський економіст єврейського походження, лауреат Нобелівської премії з економіки (1971). Батько його поїхав до Північно-Американських Сполучених Штатів 1907 року. Родина залишилася в Україні. Семен Кузнєць навчався в реальному училищі в Харкові, потім закінчив гімназію і вступив до Харківського комерційного інституту, де провчився з 1918 до 1921 року.

У 1920 чи 1921 року очолював сектор у відділі статистики праці Центральної ради профспілок України. 1921 року в збірці «Матеріали зі статистики труда в Україні» було надруковано статтю С. Кузнеця «Грошова заробітна платня робітників і службовців фабрично-заводської промисловості м. Харкова у 1920 р.».

1922 року разом із молодшим братом С. Кузнєць вирушає через Польщу до США.

У 1922 – 1923 рр. навчається в Колумбійському університеті, після закінчення якого здобуває ступінь магістра з економіки. 1926 року здобуває докторський ступінь за дослідження «Циклічні коливання: розробка й оптова торгівля у США: 1919 – 1925».

Від 1927 року Семен Кузнєць очолює Комітет з економічного зростання в Національному бюро економічних досліджень.

У США С. Кузнєць теж мав успішний науковий дебют. Його запросили до однієї із престижних наукових установ – Ради з досліджень у галузі соціальних наук. Молодого вченого зацікавили теоретичні проблеми циклів та коливань в економіці. Він помітив, що заокеанські колеги

ігнорують, як він уважав, важливу економічну складову – ціну товару – і 1930 року виходить його ґрунтовна праця «Столітня динаміка виробництва та цін».

Учений стає першопрохідцем у вивченні нової для того часу галузі економіки – досліджень національного доходу.

С. Кузнець увійшов в історію економічної науки як дослідник проблем, пов'язаних із національним доходом, економічними циклами та економічним зростанням. Він став творцем теорії будівельних циклів – коливань тривалістю у 18 – 25 років, які пов'язані з періодичним масовим оновленням житла новим поколінням. Вивчаючи особливості демографічних процесів, науковець відкрив закономірність динаміки цього явища та ряд важливих загальноекономічних закономірностей розвитку світової економіки.

Ступінь доктора він здобув у Колумбійському університеті.

Працював професором у Гарварді (1960 – 1971), в університетах Пенсільванії (1930 – 1954) і Джона Гопкінса (Балтімор, 1954 – 1960); у Національному бюро економічних досліджень (1927 – 1961).

Був президентом Американської економічної асоціації в 1954 році.

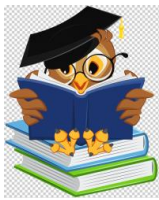
Став лауреатом Нобелівської премії з економіки 1971 року «за емпірично обґрунтоване тлумачення економічного зростання, яке призвело до нового, глибшого розуміння економічної й соціальної структури та процесу розвитку загалом».

Учений відомий і як педагог: був професором Гарвардського університету, викладав у Пенсільванському університеті, університеті Джона Гопкінса, також був обраним почесним доктором багатьох американських вузів, зокрема, Прінстонського, Колумбійського, Пенсільванського університетів.

«Закон Кузнеця», «великий маятник», «гіпотеза Кузнеця» – ці та інші терміни економічної науки пов'язані з іменем С. Кузнеця.

Колишній харків'янин усе життя пам'ятав про свою батьківщину: у його домі лунали українські пісні, зберігали меморіальні речі.

Ще в Харкові майбутній нобелівський лауреат видрукував свою першу наукову працю «Грошова заробітна платня робітників та службовців фабрично-заводської промисловості м. Харкова у 1920 р.» (1921).

Роздум – функціонально-смісловий тип мовлення, у якому встановлюють причинний взаємозв'язок подій і явищ.

Аналіз економічних текстів продемонстрував, що для економіки тексти-роздуми не є характерними. Це спостереження можемо пояснити тим, що економіка – наука є описовою, констатувальною, не експериментальною.

Мета роздуму – переконати співрозмовника (слухача) у чому-небудь, що передбачає логічно струнку систему доказів.

Роздум будують за такою схемою: 1. Вступ. 2. Питання. 3. Відповідь. 4. Аргументи (доказ). 5. Висновки (підсумок).

Мовні особливості тексту-роздуму: питальні речення, вставні слова і речення.

Відмінні риси роздуму: емоційність, логічність, послідовність

Завдання 2.23. Проведіть міні-дослідження за темою «Скільки потрібно грошей здобувачеві вищої освіти для мешкання в Харкові?» Підрахуйте місячну витрату здобувача вищої освіти. Напишіть невеликий текст-роздум.

Завдання 2.24. Як ви вважаєте, хто має управляти сімейним бюджетом: жінка, чоловік, разом? Відповідь аргументуйте.

Використовуйте такі слова та звороти: мабуть; на мій погляд; я вважаю; напевно; я думаю; на нашу думку; я є переконаним, що; загальновідомо що та ін.

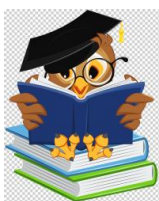
Завдання 2.25. Поміркуйте, чи є нормативними зазначені далі вислови. За потреби виправте помилкові. Складіть діалог, використовуючи окремі вислови.

По відношенню до світового грошового стандарту; дякуючи вам; дане дослідження; кожного місяця; приведені показники співпадають; можемо привести слідуючі приклади; дуже велике число фірм; завідуючий відділом; по крайній мірі; співпадіння обставин; явна помилка; як нами вже відзначалось; дані експерименту виявили більш кращий результат; питання по подальшому вивченню; на етапі дослідження були допущені такі дефекти.

Завдання 2.26. Як ви вважаєте, чи може здобувач вищої освіти накопичити 50 тис. грн за один навчальний рік? Якщо відповідь є позитивною, поясніть, за яких умов? Якщо відповідь є негативною, обґрунтуйте ваш погляд.

Завдання 2.27. Прочитайте роздуми українського мовознавця О. Сербенської щодо усного мовлення. Поміркуйте, яке значення має усне мовлення у професійній діяльності.

Професор Львівського національного університету імені Івана Франка, дійсний член НТШ О. Сербенська вважає усне мовлення універсальним видом людської діяльності: «Усне мовлення на рівні прагматичному часто зіставляють з писемним, розглядаючи їх як певні різновиди мовленнєвої діяльності, але не завжди беруть до уваги, що мова на письмі ніколи не дорівнює усній ні своїм діапазоном, ні активністю сприймання й переймання, не завжди усвідомлюють, наскільки інтенсивніше повинна працювати думка, ставати гнучкішою, особливо коли йдеться про публічне усне мовлення. Афористичним став вислів Б. Шоу: «Є 50 способів сказати «так» і 150 способів сказати «ні», і є тільки один спосіб написати це». В усному мовленні надзвичайно різнобічно виявляється людська сутність – психічні особливості, інтелект, світосприймання, спосіб мислення, виховання, здатність називати, оцінювати, контактувати з іншими та впливати на них».

Реферат – одна з поширених форм наукової роботи. Будь-яка

праця науково-дослідницького характеру може охоплювати реферативну частину, яка містить критичний огляд наукової літератури, виклад змісту концепцій та їхній аналіз тощо. Така реферативна частина обов'язково є в курсових і магістерських роботах. Головна вимога до неї – уникати плагіату, тобто не видавати чийсь думки, міркування, висновки за свої. Тому в реферативних частинах роботи слід зазначити авторів концепцій, робити точні посилання тощо.

Пишучи реферат, автор аналізує зміст цих праць, що дає змогу дістати всю інформацію щодо вибраної теми й систематизувати її, передати матеріал у повному обсязі та водночас не дублювати загальновідомої інформації, яка заважає зосередитися на головному (історія питання; посилання, за винятком тих, які є предметом обговорення в рефераті або потрібними для встановлення пріоритету). Слід сконцентрувати увагу на тому, що є новим у реферованих джерелах.

Як і більшість наукових текстів, реферат складається зі вступу, основної частини, висновків, списку використаної літератури.

У вступі потрібно прокоментувати тему реферату: визначити її місце в проблематиці науки, обґрунтувати актуальність, сформулювати мету роботи.

В основній частині викладають головні положення теми, вилучені із про-реферованих праць. Слід прагнути до якомога повнішого розкриття теми, опису різних її аспектів.

У висновках роблять короткий підсумок, указують напрями практичного застосування описаної інформації

Завдання 2.28. Прочитайте текст. Висловіть свою думку про значення культури мовлення. Як ви підвищуєте власну культуру мовлення? Які є найбільш ефективні, на вашу думку, шляхи підвищення культури мовлення? Які методи підвищення власної культури мовлення ви використовуєте, а про які дізналися вперше?

Людина створила культуру, а культура – людину. Людина реалізується в культурі думки, культурі праці й культурі мовлення.

Культура – це не тільки все те, що створене руками й розумом людини, а й вироблений віками спосіб суспільного поводження, що виявляють у народних звичаях, віруваннях, у ставленні один до одного, до праці, до мови.

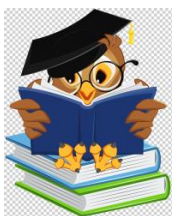
Належачи до певного соціуму, індивідуум зі своєю появою на світ органічно входить до виробленої його співвітчизникам культури, стає її користувачем і носієм. Чим міцнішими є зв'язки людини з культурою народу, тим більшого можна сподіватися від неї як від громадянина, свідомого творця матеріальних і духовних благ, патріота й інтернаціоналіста.

Сьогодні культура і мова виявилися об'єднаними в царині духовних вартостей кожної людини та всього суспільства. Мабуть, ніхто не буде заперечувати, що в низькій культурі мовлення виявляють виразні ознаки бездуховності...

Мовна неграмотність, невміння писати елементарний текст, перекласти його з української мови на російську і навпаки чомусь перестали сприймати як плями на службовому мундирі.

Мовна культура – це надійна опора у виявленні незалежності, думки розвиненості людських почуттів, у вихованні діяльного, справжнього патріотизму. Культура мовлення передбачає вироблення етичних норм міжнаціонального спілкування, які характеризують загальну культуру нашого сучасника.

Завдання 2.29. Підготуйте розповідь-презентацію «Діячі культури моєї країни». Про кого ви будете розповідати? Свій вибір аргументуйте.

Курсова робота становить закінчене наукове дослідження, яке, на відміну від реферату, відрізняється самостійністю та містить елемент наукової новизни. У курсовій роботі досліджують окрему вузьку проблему, яка не дістала повного висвітлення в науковій літературі або була дослідженою на іншому матеріалі. Під час виконання курсової роботи потрібно вивчити наукову літературу, розглянути й оцінити наукові концепції, визначити своє ставлення до них. Основними її завданнями є такі:

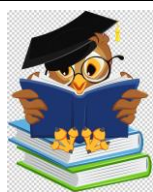
- ознайомлення з науковою літературою;
- збирання матеріалу для дослідження, спостереження над ним;
- опрацювання результатів спостережень, їхній опис.

За обсягом це невелика робота, здебільшого 30 – 40 сторінок рукописного тексту. Вона складається з таких частин: вступ, основна частина, висновки, список наукової літератури. У курсових роботах є можливим додаток (таблиці, схеми, списки слів тощо). Зміст частин курсової роботи в загальному вигляді той самий, що й у магістерських роботах

Завдання 2.30. Прочитайте текст.

Економіст здійснює економічний аналіз господарської діяльності організації, розробляє заходи щодо забезпечення режиму економії, підвищення ефективності робіт, виявлення резервів, запобігання втратам і непродуктивним витратам, більш раціонального використання всіх видів ресурсів. Виконує розрахунки за матеріальними, трудовими та фінансовими витратами, які є потрібними для виконання робіт (послуг), проведення досліджень і розроблень в освоєнні нової техніки та технології.

Використовуючи всі частини аналізу тексту-роздуму (тезу, питання, відповіді, аргументи, висновок), продовжте розповідь про специфіку майбутньої професії, подальше місце роботи та ваші компетентності, набуті в ЗВО.

Магістерська робота є випускною кваліфікаційною роботою науково-методичного характеру, яку створює здобувач наукового ступеня магістра. За змістом вона має відповідати сучасному рівню розвитку науки, цілісно відображати й обґрунтовувати наявні в ній положення, висновки та рекомендації, їхню теоретичну новизну і практичну значущість.

Науковий рівень магістерської роботи має відповідати програмі навчання та виконувати наукові завдання, демонструючи рівень наукової кваліфікації автора, готовність самостійно здійснювати науковий пошук, розглядати професійні проблеми, володіти найбільш загальними методами дослідження, розробляти конкретні методики для збирання матеріалу, аналізувати й узагальнювати здобуті відомості робити відповідні висновки (згідно з поставленими в магістерській роботі дослідницькими завданнями)

Магістерська робота складається із трьох основних частин: вступна частина; основна частина; висновки. Структура та зміст роботи, співвідношення розділів визначено її темою і містять:

Вступна частина.

Вступна частина містить такі структурні елементи: титульний аркуш; зміст; перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за потребою).

Основна частина.

Основна частина містить такі структурні частини: вступ; сенс магістерської роботи.

Висновки.

Список використаних джерел.

Обсяг магістерської роботи, залежно від галузі знань, можна змінювати від 60 до 100 сторінок друкованого тексту.

Рекомендують дотримуватися таких пропорцій між частинами магістерської роботи: вступ – до 10 %, основна частина – 80 – 85 %, висновки – 5 – 10 % обсягу тексту.

Вступ розкриває задум роботи, визначає місце теми в проблематиці відповідної галузі знань. У вступі слід обґрунтувати актуальність вибраної теми, зробити короткий огляд літератури чи аналіз наукових концепцій, точно сформулювати мету та завдання роботи, зазначити методи дослідження.

Основна частина роботи складається з кількох розділів. У ній здійснюють опис досліджуваного матеріалу, з огляду на мету та завдання роботи, з'ясовують закономірності існування, розвитку чи функціонування явищ, що стали об'єктом дослідження. Ці закономірності ілюструють прикладами, наводять систему аргументації тверджень.

У *висновках* підсумовують визначені результати. Це має бути синтез усього матеріалу магістерської роботи, у висновках автор має піднятися на новий рівень узагальнення. Висновки мають бути обґрунтованими й не суперечити загальному розвиткові міркувань автора.

Список використаної літератури вміщують у кінці роботи. До нього обов'язково додають цитовані та згадувані в магістерській роботі джерела, а також ті видання, із якими магістрант ознайомився і які стосуються теми роботи.

У *додаток* можуть бути вміщеними таблиці, схеми; список досліджених об'єктів, якщо він становить окрему наукову цінність; розрахунки тощо

Завдання 2.31. Поясніть вислів Семена Кузнеця: «Найбільшим капіталом будь-якої країни є її люди з їхньою майстерністю, досвідом і спонуканнями до корисної економічної діяльності». Аргументуйте відповідь, роздумуючи над твердженням.

Завдання 2.32. У разі потреби виправте помилки в наведених звертаннях і складіть із ними речення.

Пане Вікторе, добродію Михайло Івановичу, Маргарито Степанівна, Нінелю Вікторівна, дорогий друже, товаришу завідувач, Олександр Васильович, Юліє Петрівно, професоре Попов, панно Маріє, Валеріє

Семеновичу, Оксана Іллівно, пані вчителька, Любов Олександрівно, Валерію Андрійович, Наталіє Макарівно, Ігор Савичу.

Завдання 2.33. Продовжте думку, передбачивши конкретну ділову ситуацію.

Вибачте. Я не є цілком упевненим

Хотілося б почути

Мені здається, що

Ви мене переконали

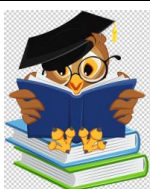
Я сподіваюся почути від Вас

Я просив би Вас

Мені не подобається те, що Ви... .

Маю надію

Я раджу Вам

Наукова доповідь інформує про результати дослідження, узагальнює наукові досягнення. Текст наукової доповіді – це особливий жанр писемного мовлення, який має свою специфіку. Складаючи текст, треба зважати на те, що сприймання на слух має свої особливості, тому його потрібно розподілити на частини, що відображають логіку міркування.

Речення мають бути зрозумілими – простими або складними з невеликою кількістю частин (не більше від 2 – 3 одиниць). У текст наукової доповіді, переважно, не вводять громіздкі переліки позицій, оскільки слухачеві досить важко втримати їх у пам'яті.

Ілюстративний матеріал добирають з огляду на можливості його сприймання. Цифрові дані, якщо це не на шкоду змістові, краще подавати не в абсолютних, а у відносних вимірах (відсотках, порівняльних величинах тощо). Складаючи текст доповіді, слід також продумати, які засоби активізації аудиторії та підтримання контакту з нею можна використати.

Логічна схема наукової доповіді:

- обґрунтування актуальності наукового дослідження, новизни й позитивного ефекту, який буде досягнуто, завдяки розв'язанню вибраної наукової проблеми;
- визначення предмета (об'єкта) досліджень;
- характеристика методу (методики) проведення досліджень;
- опис процесу досліджень;
- повідомлення про результати проведених досліджень;

Відповідно до регламенту, доповідь може тривати 10 – 15 хвилин. Варто пам'ятати, що одну сторінку (40 рядків) читають приблизно 2,5 хвилини. Після виголошення доповіді її автор відповідає на запитання слухачів

Завдання 2.34. Підготуйте презентацію «Уміння спілкуватися – це справжнє мистецтво» на одну з наведених далі тем:

1. Секрети наукового спілкування.
2. Національні традиції та ділові відносини.

3. Культура ділового службовця під час ділових прийомів.
4. До характеристики мовлення здобувачів вищої освіти.
5. Невербальні засоби спілкування – невід’ємний компонент усного мовлення.

Завдання 2.35. Підготуйте усний виступ за однією з таких тем:
«Основи культури писемного наукового мовлення та майбутня професія»;
«Особливості реалізації значення слова в науковому мовленні».

Завдання 2.36. Сформулюйте поради недосвідченому промовцеві: «Як готуватися до виступу з науковою доповіддю».

Завдання 2.37. Наведіть приклади основних випадків вживання особових займенників «ви» і «ти» в діловому спілкуванні. Прокоментуйте типові помилки у використанні цих займенників.

Завдання 2.38. Продовжіть перелік мовленнєвих одиниць, що супроводжують прохання:

будь ласка, будьте ласкаві, будьте люб’язні, прошу Вас ...

Із п’ятьма мовленнєвими одиницями (на вибір), якими зможете скористатися під час ділової зустрічі, складіть речення.

Завдання 2.39. Продовжіть синонімічний ряд:

Ефектний – виграшний ...; рентабельний – вигідний ...; стимулювати – заохочувати ...; диференціювати – розрізняти ...; концентрувати – зосереджувати ...

Вимоги до оформлення статей

Оформлення статті має відповідати постанові ВАК України щодо підвищення вимог до фахових видань.

Із вересня 2017 року, згідно із Законом України «Про вищу освіту», не допускають використання даних, які було подано в захищених дисертаційних дослідженнях, а також опублікованих раніше статтях. Текст статті має складатися з таких елементів:

1. **Номер УДК.**
2. Міжнародний індивідуальний номер науковця **ORCID:**
<https://orcid.org/signin> (окрім студентських публікацій).
3. **Ім'я, прізвище**, інформація про автора (учене звання, науковий ступінь, назва та адреса організації, у якій працює автор).

4. **Назва** статті.

5. **Вступ** – постановка проблеми, її *актуальність* і *новизна* для теорії та практики (ці пункти мають бути чітко сформульованими).

6. **Мета та завдання.** Завдання мають узагальнювати відомості, спрямовані на формулювання гіпотези або концепції, а також умов проведення дослідження.

7. **Методи дослідження.** Методи дослідження передбачають опис способів, принципів або параметрів здійснюваного дослідження. Тобто розкрити сам механізм проведеного дослідження і яким способом досягнуто його результати. Згадування лише імен авторів і назв їхніх наукових концепцій не допускають.

8. **Результати.** Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням досягнутих наукових результатів.

9. **Висновки.** Висновки дослідження стисло висвітлюють сутність досягнутих результатів, згідно з поставленими в роботі завданнями.

10. У статті мають бути **посилання** на іншомовні джерела (мінімум 15 %), а також/або посилання на статті авторів, які раніше були надрукованими.

11. **Анотації/abstracts:**

а) мовою статті (500 – 700 знаків);

б) наукові реферати (обсягом **понад 1 800 знаків**) *іншою мовою* (наприклад, якщо стаття українською мовою, то анотація – англійською).

В анотації потрібно чітко вказати (рубрикувати):

актуальність дослідження в одному реченні (relevance of the study);

мету дослідження (main objective(s) of the study);

методи (methodology), які розкривають механізм проведеного дослідження;

головні результати та висновки дослідження (results/findings and conclusions), із яких має бути зрозумілою їхня значущість (significance) для науки, освіти тощо.

Після кожної анотації наводять ключові слова (3 – 7).

12. **Список літератури**, в оформленні якого потрібно дотримуватися **правил бібліографічного опису джерел**, наведених у Національному стандарті України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

13. **References** розміщують після списку літератури та оформляють за одним із міжнародних стандартів.

До статті додають **довідку про автора на окремому аркуші**: прізвище, ім'я та по батькові, місце роботи (для магістрантів – місце навчання), посада, науковий ступінь, учене звання, адреса електронної пошти, контактні телефони. Цю інформацію подають двома мовами – українською та англійською

Завдання 2.40. Підготуйте усний виступ на одну з таких тем:

«Основи наукового мовлення та засоби вираження для взаємодії з оточенням»;

«Мовні засоби творення наукового тексту»;

«Етикет публічного захисту магістерської роботи. Правила коректного ведення дискусії. Наукова полеміка».

Завдання 2.41. Підготуйте анотацію до майбутньої наукової роботи на одну з таких тем:

«Особливості підготовки наукового тексту для успішної презентації результатів науково-навчальної діяльності»;

«Основи наукового мовлення».

**Приклади оформлення бібліографічного опису
в списку використаних джерел
з урахуванням Національного стандарту України
ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання.
Загальні положення та правила складання»**

Характеристика джерела	Приклади оформлення
<i>Один автор</i>	Дичківська О. О. Інноваційний менеджмент : конспект лекцій. Київ : ДІА, 2018. 82 с.
<i>Два автори</i>	Мартиненко З. Е., Макар І. В. Управління підприємством: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2017. 296 с.
<i>Три автори</i>	Тарнавська Г. Я., Марценюк Н. С., Герасимова Т. М. Фінанси : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2017. 412 с.
<i>Чотири автори</i>	Інновації : навч. посіб. / Д. Т. Гуревич, О. С. Чекан, О. М. Грибан, В. В. Макарова. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 389 с.
<i>П'ять і більше авторів</i>	Операційний менеджмент : підручник / С. М. Поплавська та ін. Київ : ЦУЛ, 2011. 267 с.
<i>Автор(и) та редактор(и)</i>	Шевченко О.О. Міжнародний маркетинг : монографія / за заг. наук. ред. Ю. М. Тичини. Київ : КНУ, 2024. 374 с.
<i>Без автора</i>	Міжнародні відносини : монографія / за ред. М. А. Березовського. Київ : ЦУЛ, 2016. 162 с.
<i>Багатотомні видання</i>	Бюджетна система України: історія, стан та перспективи : у 3 т. / Акад. прав. наук України. Львів : Право, 2012. Т. 2 : Бюджетний менеджмент / заг. ред. Ю. П. Бубряка. 476 с.
<i>Матеріали конференцій (тези доповіді)</i>	Максименко Д. В. Методи оперативної діагностики виробничої діяльності підприємства // Зростання ролі бухгалтерського обліку в сучасній економіці : зб. тез та доп. І Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 21 лютого 2013 року) / відпов. за випуск Б. В. Мельничук. Київ : КНУ, 2013. С. 331–335.

Рекомендована література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250 000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. VIII, 1728 с. URL: <https://archive.org/details/velykyislovnyk/page/n1/mode/2up>.
2. Мазурик Д. Українська мова для іноземців. Крок за кроком : підручник. Харків : Фоліо, 2017. 288 с.
3. Мацюк Г. Р. Українська мова. Практичний курс для іноземців : навч. посіб. Тернопіль : ФОП Паляниця В. А., 2017. 195 с.
4. Практикум з української мови для іноземних студентів : навч. посіб. Ч. 1 / за ред. проф. Н. П. Литвиненко. Київ : Вид-во «Фенікс», 2018. 93 с.
5. Практикум з української мови для іноземних студентів : навч. посіб. : Ч. 2 / за ред. проф. Н. П. Литвиненко. Київ : Вид-во «Фенікс», 2018. 111 с.
6. Тексти та завдання з наукового стилю мови з навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для іноземних студентів усіх напрямів підготовки всіх форм навчання / уклад. О. С. Черемська, І. М. Шелепкова. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 56 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/11920>.
7. Українська мова : навч. посіб. для іноземних слухачів підготовчого відділення / В. Ф. Жовтобрюх, Л. М. Архипенко, О. С. Дьолог [та ін.] ; за заг. ред. О. С. Черемської ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 222 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29377>.
8. Українська мова як іноземна. Основи наукового мовлення : робоча програма навчальної дисципліни для всіх здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня / уклад. О. С. Черемська, В. Г. Сухенко, І. І. Сметана. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2024. 11 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/34170>.
9. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні ; Інститут української мови. Київ : Наукова думка, 2019. 391 с. URL: <https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/%202019.pdf>.
10. Черемська О. С. Українська мова (за професійним спрямуванням) : навчально-практичний посібник для іноземних студентів усіх напрямів підготовки / О. С. Черемська, В. Г. Сухенко, Н. М. Карікова. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. 172 с. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/14617>.

Зміст

Вступ.....	3
Змістовий модуль 1. Наукове мовлення як комунікативний феномен	5
Змістовий модуль 2. Культура усного наукового мовлення.....	18
Приклади оформлення бібліографічного опису в списку використаних джерел з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»	40
Рекомендована література.....	41

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА. ОСНОВИ НАУКОВОГО МОВЛЕННЯ

**Тексти та завдання
для виконання практичних робіт
для здобувачів вищої освіти всіх спеціальностей
другого (магістерського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Черемська** Ольга Степанівна
Шелепкова Інна Миколаївна

Відповідальний за видання *О. С. Черемська*

Редактор *О. Г. Доценко*

Коректор *В. О. Дмитрієва*

План 2025 р. Поз. № 23 ЕВ. Обсяг 43 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61165, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*